

PAASTUAJA VIIES PÜHAPÄEV AD 2023

Lk 13:31–35 (Js 65:1–3; Ef 2:12–16)

31 Tolsamal ajal tulid mõned variserid ja ütlesid Jeesusele: «Lahku siit ja mine teele, sest Heroodes tahab sind tappa!»

32 Aga Tema ütles neile: «Minge ja ütelge sellele rebasele: Vaata, ma kihutan kurje vaime välja ja teen terveks täna ja homme ning kolmandal päeval jõuan ma kõigega lõpule.

33 Siiski, ma pean rändama veel täna ja homme ja ülehomme, sest ei sobi, et prohvet hukataks mujal kui Jeruusalemmas.

34 Jeruusalemm, Jeruusalemm, kes sa tapad prohveteid ja viskad kividega surnuks neid, kes su juurde on läkitatud! Kui palju kordi olen ma tahtnud koguda su lapsi, otsekui kana kogub oma poegi tiibade alla, aga teie ei ole tahtnud!

35 Vaata, teie koda jäetakse maha! Aga ma ütlen teile, te ei näe mind enne, kui tuleb aeg, et te ütlete: Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!»

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiokia paganlike vanemate lapsena¹. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatjaks Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvepäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelega pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

¹ Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost²», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärst.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt mees pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele. Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes³ oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Tolsamal ajal – ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ – sõnasõnalt võiks tõlkida (nagu 1968. aasta piiblitõlkes): «samal tunnil».⁴

Tulid – προσῆλθάν – sõna προσέρχομαι tähendab «[kellegi] juurde tulema», «lähenema».

Variserid – Φαρισαῖοι – sõna Φαρισαῖος tuleneb heebrea verbist שָׁרַף – «eraldama», «eristama».

Jeesusele – originaalis kasutatakse siin asesõna αὐτῷ – «temale», «tema [juurde]».

Lahku siit ja mine teeie – ἔξελε και πορεύου ἐντεῦθεν – sõnasõnalt: «mine välja ja lahku siit».⁵

² Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

³ Vt nt Lk 3:1j.

⁴ Mõnedes käsikirjades ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ – «samal päeval». 1739. aasta Piiblis: «selsaḡmal päwal».

⁵ 1739. aasta Piiblis: «Minne wälja ja joua siit ärra»; 1968. aasta piiblitõlkes: «Välju ja mine siit ära».

Tahab – θέλει – sõna θέλω tähendab «tahtma», «kavatsema», «[midagi] otsustanud olema», ka «heaks arvama».

Rebasele – τῆ ἀλώπεκι – sõnaga ἀλώπηξ – «rebane» – tähistatakse antiikkirjanduses nii kavalust (sh salakavalust) kui ka tühisust, kedagi, kes ei ole tõsiseltvõetav.

Kihutan...välja – sõna ἐκβάλλω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».

Kurje vaime – δαίμονια – sõna δαίμονιον tähendab «deemon», «kuri vaim».

Teen terveks – ἰάσεις ἀποτελῶ – sõnasõnalt: «teostan tervendamisi», «viin lõpule/ täide tervendamisi». Sõna ἀποτελέω tähendab «lõpule viima», «teostama».

Jõuan ma kõigega lõpule – τελειοῦμαι – sõna τελειώω tähendab «[midagi] lõpule viima», «[midagi] täide saatma», «[midagi] täiuslikuks tegema», ka «eesmärgile jõudma». ⁶ Originaalis on siin tegemist passiiviga. ⁷

Ülehomme – τῆ ἐχομένη – sõna ἔχω tähendab «omama». Siin on tegemist sõnasõnalt tõlkimatu väljendiga, mille vasteks võiks olla «omal ajal», «niikaua, kui aega võtab».

Ei sobi – οὐκ ἐνδέχεται – õigem oleks tõlkida: «ei ole võimalik», «ei saa olla», «ei ole lubatav / mõeldav». Tegemist on n-ö jumaliku paratamatusega.

Prohvet – προφήτην – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütlemata», «lausuma», «teada andma» (vt ka üle-ülejärgmist keelelist märkust), millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Hukataks – ἀπολέσθαι – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama».

Mujal kui – ἔξω – sõnasõnalt: «väljaspool».

Jeruusalemmas – nime Ἰερουσαλήμ – יְרוּשָׁלַיִם või יְרוּשָׁלַיִם – tõlgitakse kristlikus traditsioonis sageli kui «rahu linn». ⁸

⁶ Sama sõna kasutatakse Hb 2:10: «Sest Jumalale, kelle päralt on kõik ja kelle läbi on kõik, oli kohane, et ta teeks kannatuste kaudu täiuslikuks nende pääste Rajaja, selle, kes viib kirkusse palju lapsi.»

⁷ 1739. aasta Piiblis värvikalt, ent arvatavasti veidi ekslikult: «tuleb mulle ots peäle»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ma jõuan eesmärgile».

⁸ Paljud keeleteadlased seavad selle tähenduse küll kahtluse alla, pakkudes välja pigem seose iidse ugariti jumaluse Šalimiga.

Kes...on läkitatud – τοὺς ἀπεσταλμένους – sõna ἀποστέλλω tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).⁹

Kana – sõna ὄρνις tähendab «lind», siin «emalind/linnuema», konteksti arvestades miks mitte «kana».

Oma poegi – τὴν ἐαυτῆς νοσσιᾶν – sõnasõnalt: «oma pesakonda».

Õnnistatud olgu – εὐλογημένος – võiks tõlkida ka: «õnnistatud on». Sõna εὐλογέω tähendab «head soovima», «õnnistama», «õnnistust paluma», ka «[õnnelikuks] kiitma», «ülistama».

Issanda – κυρίου – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja»

Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi kolmeteistkümnenda peatüki lõpuosa mõistmiseks on oluline pidada silmas eelnevates peatükkides esile tõusnud vastasseisu Jeesuse ning variseride ja kirjatundjate vahel. Jeesus oli süüdistanud varisere silmakirjalikkuses ja vagatsemises (Lk 11:37–44) ning kuulutanud häda seadusetundjatele, kes sarnaselt oma esiisadele lükkavad tagasi Jumala poolt nende juurde saadetud prohvetid, neid koguni taga kiusates ja tappes (Lk 11:45–54).

Samal ajal julgustab Jeesus oma jüngreid mitte kartma tagakiusajaid, kes ei saa teha muud, kui vaid tappa nende ihu (Lk 12:1–7), ning manitseb neid Tema tunnistust andma, et Tema neid kord ka Jumala ja Tema inglite ees võiks tunnistada (Lk 12:8–12). Jeesus kinnitab, et Ta ei ole tulnud tooma mitte rahu, vaid pigem lahkmeelt (Lk 12:49–53) – sarnaselt sellele, kuidas vaga Siimeon oli Jeesuse templissetoomisel kuulutanud Maarjale: «Vaata, see on seatud langemiseks ja tõusmiseks paljudele Iisraelis ja tähiseks, mille vastu räägitakse – ent sinu omastki hingest peab mõõk läbi tungima –, et saaksid avalikuks paljude südamete mõtlemised!» (Lk 2:34j)

Kaheteistkümnenda peatüki lõpp ja kolmeteistkümnenda peatüki algus kõnelevad maailma paratamatult ees ootavast kohtupäevast, milleks peavad valmistuma kõik, andes endale aru, et nad on samasugused patused, nagu teisedki: «Kui teie ei paranda meelt, hukkute kõik nõndasamuti!» (Lk 13:3.5) Vastuseks küsimusele, kui palju on neid, kes pääsevad, ütleb Jeesus hoiatavalt: «Võidelge, et minna sisse kitsast uksest, sest paljud, ma ütlen teile, püüavad minna, aga ei suuda!» (Lk 13:24) Seejuures annab Jeesus mõista, et kõige suuremas ohus on need, kes kipuvad arvama, et nendega on kõik hästi:

⁹ Siit tuleneb ka sõna ἀπόστολος – «apostel», «läkitatu».

«Seal on ulumine ja hammaste kiristamine, kui te näete Aabrahami ja Iisakit ja Jaakobit ja kõiki prohveteid Jumala riigis, kuid endid olevat välja tõugatud.» (Lk 13:28)

Juba varem oli Jeesus ette kuulutanud oma kannatusi, surma ja ülestõusmist (Lk 9:22) ning Peetrus oli tunnistanud Ta Messiaks (Lk 9:20). Küllap nii ühest kui teisest olid midagi kuulnud ka Jeesuse vastased (kuigi Jeesus oli keelanud oma jüngritel sellest kõnelda), ja eelnevat arvestades pole põhjust arvata, et kui nad nüüd tulevad Jeesust Teda tappa tahtva Heroodese eest hoiatama (Lk 13:31), siis nad teeksid seda sümpaatiast Tema vastu ja soovist Teda aidata. Pigem kehtib sellegi «hoiatuse» põhjal sama, mida evangelist ütleb veidi eespool: «Ja kui Ta sealt väljus, hakkasid kirjatundjad ja variserid Teda kangesti kimbutama ja usutlema mitmeis asjus.» (Lk 11:53) Aitamise asemel tahtsid variserid Jeesust kimbutusse saata ning lootsid Teda paljastada valeprohveti ja valemessiana.

See tuleb esile ka viisist, kuidas Jeesus variseridele vastab: Tema vastuses ei ole mingit märki tänulikkusest, pigem on see tõrjuv. Variserid ütlevad Jeesusele käskivas kõneviisis: «Lahku siit ja mine teele!» (vt vastavast keelelisest märkusest teisi tõlkevariante) ning Jeesus vastab neile enam-vähem samamoodi: «Minge!»¹⁰ Variserid hoiatavad Jeesust, et Herodes on võtnud nõuks Ta tappa – Jeesus aga kasutab Heroodese iseloomustamiseks sõna «rebane», näidates, et Ta ei võta ei Heroodest ega temast lähtuvat ohtu tõsiselt. Tundub, et «rebane» ei tähista siin mitte niivõrd Heroodese kavalust või intrigeerimisoskust, kuivõrd pigem tema tühisust: «Minge ja ütelge sellele tühisusele...», või koguni: «Minge ja ütelge sellele naljanumbrile...»¹¹

Sama palju kui Heroodesele, olid Jeesuse sõnad mõeldud ka Teda «hoiatavatele» variseridele: «Vaata, ma kihutan kurje vaime välja ja teen terveks täna ja homme ning kolmandal päeval jõuan ma kõigega lõpule.» (Lk 13:32) Nende sõnadega annab Jeesus selgelt mõista, kes Ta on: Ta on töötatud ja oodatud prohvet ja Messias ning Ta ei kavatse valitud teed pooleli jätta, üritagu kes tahes Teda hirmutada ja tagasi kohutada.

Hiljem tunnistavad apostlid Jeesusest kui Messiasist väga sarnaseid sõnu kasutades, näiteks: «Te teate seda, mis on sündinud algul Galileas ja siis kogu Juudamaal pärast ristimist, mida kuulutas Johannes – kuidas Jeesus Naatsaretist, keda Jumal oli võidnud Püha Vaimu ja väega, käis mööda maad head tehes ja parandades kõiki kuradi poolt

¹⁰ Õigupoolest kasutatakse originaaltekstis partitsiipi πορευθέντες – «minnes» –, mida tuleb mõista käskiva kõneviisina või taolise meelevallaga kõnelemisena, mis sedastab variseride minemist juba sündinud faktina.

¹¹ Vangistatud Jeesuse ja nelivürst Heroodese kohtumist (Lk 23:8–12) on Heroodese tühisust ja naeruväärsust väljendavas võtmes äärmiselt tabavalt kujutatud rock-ooperis «Jesus Christ Superstar», kusjuures iseäranis kõnekalt ja irooniliselt kõlavad Heroodese sõnad: «Hey, aren't You scared of me, Christ? / Mr. Wonderful Christ / You're a joke, You're not the Lord / You are nothing but a fraud.» – «Hei, kas Sa ei karda mind, Kristus? / Hr. Imeline Kristus / Sa oled naljanumber, Sa ei ole Issand / Sa pole midagi muud kui vaid petis.»

rõhutuid, sest Jumal oli Tema. Ja meie oleme kõige selle tunnistajad, mis Ta on teinud juutide maal ja Jeruusalemmas. Nemad aga hukkasid Tema, riputades Ta ristipuu külge. Sellesama on Jumal kolmandal päeval üles äratanud ja lasknud Tal saada avalikuks; mitte kogu rahvale, vaid Jumala poolt ette märgitud tunnistajaile, meile, kes me oleme Tema koos söönud ja joonud pärast seda, kui Ta oli üles tõusnud surnuist.» (Ap 10:37–41)

Jeesus ei lase ennast hirmutada, kuna Ta teab väga selgelt, milleks Ta on tulnud – et kihutada välja kurje vaime ja inimesed taas terveks teha – igas mõttes, mitte ainult füüsiliselt. Jeesus teab väga hästi ka seda, mis Teda ees ootab – kannatused, surm ja ülestõusmine kolmandal päeval, mille läbi Ta viib kõik lõpule. Veelgi enam: Jeesus teab suurepäraselt sedagi, et see, mis Teda ees ootab, ei ole mitte Tema vaenlaste, vaid Tema enda ja Jumala meelevallas: «Siiski, ma pean rändama veel täna ja homme ja ülehomme, sest ei sobi, et prohvet hukataks mujal kui Jeruusalemmas.» (Lk 13:33)

Just Jeruusalemmas peab Jeesus surema sellepärast, et Tema surm on lepitusohver, millega viiakse täide ja lõpule kõik ohvrid, ning koht, kus Jumalale ohvreid toodi, oli Jeruusalemma tempel. Jeesus pidi (siin on tegemist n-ö jumaliku paratamatusega) kannatama ja surema Jeruusalemmas, kuna kogu Vana Lepingu ohvriteenistus viitas Temale ning on nüüd, mil Tema ohvrisurma läbi on sõlmitud Uus Leping, lakanud: ««See on leping, mille ma teen nendega pärast neid päevi,» ütleb Issand: «ma annan oma seadused nende südamesse ja kirjutan need nende mõistusesse. Ja ma ei mäleta enam nende patte ega ülekohtutegeusid.» Aga kus need on andeks antud, seal ei ole vaja enam mingit ohvrit pattude eest.» (Hb 10:16–18)

Väljendit «täna, homme ja ülehomme» ei tule siin mõista mitte sõnasõnalt¹², vaid pigem selle märgina, et Jeesusel endal on meelevald otsustada, millal kõik sünnib – «omal ajal» (vt vastavat keelelist märkust) –, ning küllap ka vihjena, et see, mida Jeesus on oma tuleviku kohta ette kuulutanud, teostub üsna pea. Igal juhul on selge, et Jeesus on teel Jeruusalemma, et seal kannatada, surra ja surnuist üles tõusta, ning ei Herodesega hirmutamise ega [mõnede] variseride [teeseldud] sümpaatia suuda Teda tagasi hoida.

Jeesus on tõeline Messias ja tõeline prohvet ning seda kinnitab Ta ka järgnevate sõnadega: «Jeruusalemm, Jeruusalemm, kes sa tapad prohveteid ja viskad kividega surnuks neid, kes su juurde on läkitatud! Kui palju kordi olen ma tahtnud koguda su lapsi, otsekui kana kogub oma poegi tiibade alla, aga teie ei ole tahtnud!» (Lk 13:34) Õigupoolest samastab Jeesus end siin otseselt Jumalaga, keda Vanas Testamendis võrreldakse samuti oma pesakonna eest hoolitseva linnuga: «Ta leidis tema kõrbemaalt, tühjast paigast, uluvast kõrbest; Ta võttis tema oma kaitse alla, hoolitses tema eest, Ta hoidis teda nagu oma silmatera. Nõnda nagu kotkas oma pesakonda lendu ergutades

¹² Sellisel juhul oleks Jeesuse ja variseride jutuajamine pidanud leidma aset reedel enne Jeesuse saabumist Jeruusalemma, mis ei ole järgnevalt kirjeldatud sündmuse arvestades ajaliselt võimalik.

hõljub kaitstes oma poegade kohal, nõnda laotas Ta oma tiivad, võttis tema ja kandis teda oma tiivasulgedel.» (5Ms 32:10j)

Tõsi, sõna קַיִן – «kotkas» – on meessoost, nagu ka Septuagintas kasutatud $\alpha\epsilon\tau\acute{o}\varsigma$, ent paralleel on ilmne: Jumal hoolib oma rahvast nagu lind oma poegadest ning tahab tema eest hoolt kanda – paraku on Jumala rahvas pahatihti linnupoegadestki sõgedam ja sõnakuulmatum: «Isegi toonekurg taeva all teab oma seatud aega, turteltuvi, pääsuke ja rästas peavad kinni oma tulemisajast, aga minu rahvas ei tunne Issanda Seadust.» (Jr 8:7)

Vanas Testamendis iseloomustatakse Jumala suhtumist oma rahvasse ja oma loodusse ka otseselt naiselike või emalike kujundite kaudu:

«Sa ei mäletanud kaljut, kes sinu sünnitas, ja unustasid Jumala, kes andis sulle elu.» (5Ms 32:18)

«Kelle üsast on välja tulnud jää ja kes on sünnitanud taeva halla.» (Ii 38:29)

«Aga nüüd ma oigan otsekui sünnitaja, hingeldan ja ahmin õhku ühtaegu.» (Js 42:14)

«Kas naine unustab oma lapsukese ega halasta oma ihuvilja peale? Ja kui nad ka unustaksid, ei unusta mina sind mitte.» (Js 49:15)

«Teie lapsi kantakse kätel ja hellitatakse põlvedel. Otsekui trööstiks teid ema, nõnda trööstin ma teid – ja teid trööstitakse Jeruusalemmas.» (Js 66:12j)

Jeruusalemm ei taha tema juurde saadetud prohvetitest midagi teada, vaid tapab nad, viskab nad kividega surnuks. Jeesuse jaoks on tegemist äärmiselt valusa tõdemusega – see tuleb esile viisist, kuidas Ta lauset alustab: «Jeruusalemm, Jeruusalemm...» Tegemist on samasuguse kaebesalmiga, nagu hiljem, kui Ta jõuab juba päris Jeruusalemma ligi ning linna nähes tema pärast nutab: «Kui ka sina sel päeval ära tunneksid, mis sinu rahuks on vaja! Ent nüüd on see sinu silmade eest peidus.» (Lk 19:42)

Nagu Jumal armastab oma rahvast, nii armastab Jeesus Jeruusalemma, ja see, et Jeruusalemm peagi maatasa tehakse, tema lapsed hukatakse ja Jumala kodagi maha jäetakse, teeb Jeesuse südamele valu, sarnaselt prohvet Miika sõnadele, mis kõlavad ka traditsioonilises Suure Reede liturgias: «Mu rahvas, mida ma olen sulle teinud ja millega ma olen sind vaevanud? Vasta mulle!» (Mi 6:3)

Jeesuse sõnu «Aga ma ütlen teile, te ei näe mind enne, kui tuleb aeg, et te ütlete: Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!» võib mõista kaheti. Esimene võimalus on, et Jeesus kõneleb siin õige pea aset leidvast Palmipuudepäha sündmusest: Jeesus siseneb Jeruusalemma prohvetite poolt ette kuulutatud Messia ja Kuningana ning Teda saatvad ja Talle järgnevad rahvahulgad annavad Temast tunnistust ja ülistavad Teda

õnnistushüüetega: «Õnnistatud olgu, kes tuleb, kuningas Issanda nimel! Rahu taevas ja kirkus kõrgustes!» (Lk 19:38)

Tõenäolisem on siiski, et Jeesus kõneleb oma ülestõusmisest (ja kaugemas perspektiivis ka oma taastulekust), mil saab selgeks, et Tema ongi tõepoolest see «kivi, mille hoonehitajad ära põlgasid», ent mis «on saanud nurgakiviks» (Ps 118:22)¹³.

Jeesus põlatakse ära, Ta peab kannatama ja surema, ent paradoksaalsel kombel leiab just selles kinnitust, et Ta on see, kes on tulnud Issanda nimel, et oma rahvas lunastada ja päästa. Avalikuks ja vastuvaidlematuks saab see muidugi Tema ülestõusmises ning viimselt Tema aulisel taastulekul, mil enam mitte keegi ei saa Tema jumalikku kirkust ja väge salata.

Jeesus teadis juba oma avaliku tegevuse alguses, et «ükski prohvet ei ole tunnustatud oma kodukohas» (Lk 4:24), ent see ei takistanud Teda oma missiooni täitmast – nagu Teda ei suutnud valitud teelt tagasi pöörduma panna ka see, kui Teda hirmutati Heroodese või kelle tahes poolt ähvardava hädaohuga.

Jeesus teadis nii seda, milleks Ta oli tulnud, kui ka seda, millal jõuab kätte Tema tund. Ta teadis, et Messias pidi kannatama ja nõnda oma kirkusesse minema (vt Lk 24:26), ning oli selleks täielikult valmis – nendesamade inimeste pärast, kes Teda põlgasid, kes omaenda tühisuses Teda millekski ei pannud, kes valmistusid Tema tapmiseks ja Ta viimaks häbiväärsel viisil hukkasidki, ent kellesse Tema suhtus nagu kanaema oma poegadesse – isetu ja ennast lõpuni andva armastusega.

Jutluseks

Paastuaja viienda pühapäevaga algab paastuaja teine pool, mida nimetatakse ka kannatusajaks (nagu pühapäeva ennast Kannatuse pühapäevaks). Pühapäeva ladinakeelne nimi *Judica* – «mõista [mulle] õigust» – tuleneb missa vanakiriklikust algussalmist: «Mõista mulle õigust, oh Jumal, ja aja mu asja halastamatu rahva vastu! Päästa mind petise ja ülekohtuse mehe käest! Sest Sina oled mu Jumal, mu tugev kaitse.» (Ps 43:1j) Tegemist on psalmiga, mis väljendab igatsust pühakoja ning samaasegselt ka jumaliku valguse ja tõe järele ning mis on läänekiriku traditsioonilises liturgias tuntud pea iga missa alguses seisvate astmepalvete osana, mida palutakse enne, kui preester astub üles altari juurde.

Paastuaja viienda pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 8:46–59) on Jeesuse vaidlus juutidega, kes süüdistavad Teda selles, et Ta teotavat kurjast vaimust juhituduna

¹³ Samast psalmist on pärit sõnad «Õnnistatud olgu, kes tuleb Issanda nimel!» (Ps 118:26)

Jumalat, ning kellele Jeesus vastuseks näitab, et Teda mitte kuulda võttes demonstreerivad juudid ise, et nad ei ole Jumalast ega tõelised Aabrahami lapsed.

EELK lugemiskava järgi on paastuaja viienda pühapäeva teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Js 65:1–3) sama lugemisaasta Evangeeliumi teisele poolele väga sarnase meeoluga kaebesalmid, milles Jumal ütleb oma rahvale muuhulgas: «Kogu päeva ma sirutan käsi kangekaelse rahva poole, kes iseenese mõtetele järgnedes käib teed, mis ei ole hea.»

Teise lugemisaasta Epistel (Ef 2:12–16) tuletab endistest paganatest kristlastele meelde Jumala päästvat ja lepitavat armu, mille läbi on Kristuse ristivere varal loodud rahu nii Jumala ja inimeste kui Iisraeli ja paganate vahel.

Kõik kolm pühakirjateksti kõnelevad eeskätt Jumala halastusest ja ustavusest, Tema päästetahtest, mis on kõikumatu hoolimata inimeste truudusetusest, vastupanust ja isegi vaenust, mida inimeseks saanud Jumala Poeg pidi meie eest kannatades ja surres tunda saama.

Jumal sirutab endiselt käsi oma rahva poole; Jumala Poeg, meie Õnnistegija Jeesus Kristus vaatab endiselt armastusega nendegi peale, kes ei taha Temast midagi teada. Nagu Ta ei saanud jätta minemata Jeruusalemma, et seal kannatada ja surra, nii ei saa Ta jätta oma ristil laiali laotatud ja läbipuuritud kätega meid kutsumata ja oma embusse võtmata, kui me vaid võtame Teda kuulda, ruttame Tema juurde ja tunnistame Ta selleks, kes on tulnud Issanda nimel, õnnistatud ja kõrgeks kiidetud igavesti.

Pidades silmas pühapäeva Evangeeliumis esile tulevat vastandust Jeesuse, Heroodese ja variseride vahel tasub eriliselt mees pidada, et Jeesus kannatas ja suri kõikide inimeste, s.t ka Heroodese, variseride ja kõigi nende eest, kes Ta risti löid. Nagu nemad, nii seisame meiegi patustena Jeesuse risti all ning oleme päev-päevalt, tund-tunnilt need, kes peavad tegema otsuse kas Tema poolt või vastu.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus oli teel Jeruusalemma poole. Ta teadis, milleks Ta oli tulnud ja mis Tal ees seisab – Ta oli oma jüngritele juba rääkinud oma peatsetest kannatustest, surmast ja ülestõusmisest, ning Peetrus oli tunnistanud Ta – tõsi, ilmselt kõigest lõpuni aru saamata – Messiaks. Jeesusele ei olnud mingiks üllatuseks variseridelt saadud teade, et Teda tahetakse tappa – olgu selle kavatsuse taga Heroodes või keegi teine. Varisere läbi nähes mõistis Jeesus sedagi, et tegemist ei olnud siirast murest kantud hoiatusega, vaid pigem järjekordse proovile panemisega: kas Ta jääb endale ja oma valitud teele kindlaks või taganeb, paljastades end valeprohveti ja valemessiana.

Jeesus ei taganenud, sest selleks Ta oligi tulnud: et ennast lõpuni andes päästa oma rahvas, kogu inimkond, nende pattudest.

2. Oma vastuses variseridele näitab Jeesus, et Ta ei sõltu maiste valitsejate suvast, inimeste meeleoludest ega ümbritsevatest oludest. Kõik on Tema ja Jumala käes ning see, et Ta peab kannatama ja surema – nagu ka see, et Ta peab kannatama ja surema just Jeruusalemmas –, oli n-ö jumalik paratamatus. Jumal oli kõik nõnda seadnud: Jeruusalemm oli paik, kus asus pühakoda, milles toodi Vana Lepingu ohvreid, mille ülesandeks oli tuletada inimestele meelde nende pattu ning osutada sellele suurele, tõelisele ja lõplikule ohvrile, mille tõi iseennast andes Jumala Poeg, meie suur Ülempreester ja Õnnistegija Jeesus Kristus. Kristuses on kogu senine ohvriteenistus lõpule viidud – ning kuigi Jeesus suri inimeste käte läbi, oli Tema ristisurm viimselt ikkagi Jumala armastuse tegu.
3. Kristus tuli selleks, et vabastada inimesed kurjast, patust ja surmast – et teha meid terveks selle sõna kõige täielikumais mõttes. Ta hoolib meist ja tahab meie eest hoolitseda nagu kanaema oma poegade eest – ka siis, kui meie oleme põikpäised, sõgedad ja sõnakuulmatud. Jumala ustavus on kõikumatu meie truudusetusest ja isepäisusest hoolimata. Hoolimata isegi sellest, et mõtleme ja käitume pahatihti sama isekalt ja hoolimatult nagu Herodes või sama kahepalgeliselt nagu variserid. Meie asi ei ole aga mitte nende üle kohut mõista, vaid nende hoiatavat eeskuju peeglina silme ees hoides ning seejärel oma silmi nende pealt meie eest ristil kannatavale Õnnistegijale pöörates tunnistada oma pattu ja küündimatust, anudes Issandalt armu, et võiksime tõeliselt meelt parandada ja usus Temaga täielikult üheks saada.